

Vergaderjaar 2023–2024

21 501-33

Raad voor Vervoer, Telecommunicatie en Energie

Nr. 1042

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 25 oktober 2023

Zoals toegezegd tijdens het Interpellatiedebat-Leijten¹ en mijn brief van 13 april 2023 over het vervolproces Europese Digitale Identiteit², informeer ik u met deze brief over de uitkomsten van de triloogonderhandelingen inzake het voorstel voor de herziening van de eIDAS-verordening, oftewel een Europees raamwerk voor Digitale Identiteit (hierna: voorstel).

Terugblik

De Commissie heeft op 3 juni 2021 het voorstel voor de herziening van de eIDAS-verordening gepubliceerd.³ Het voorstel wijzigt de eIDAS-verordening uit 2014. In het BNC-fiche bent u geïnformeerd over de kabinetsinzet ten aanzien van het voorstel.⁴ Uw Kamer is vervolgens periodiek geïnformeerd over de voortgang van de onderhandelingen. Op 6 december 2022 heeft de Raad van de Europese Unie (hierna: de Raad) tijdens de Telecomraad een algemene oriëntatie bereikt ten aanzien van het voorstel. Hiermee hebben alle lidstaten ingestemd met het compromis in de Raad en heeft het voorzitterschap van de Raad het mandaat gekregen voor het voeren van onderhandelingen met het Europees Parlement.

¹ Handelingen II 2022/23, nr. 54, item 6 en 9.

² Kamerstuk 36 305, nr. 10. Zie daarbij ook de GA Telecomraad van 2 juni jl.

³ Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Verordening (EU) nr. 910/2014 betreffende een Europees kader voor een digitale identiteit. (hierna: het voorstel).

⁴ Kamerstuk 22 112, nr. 3161.

Het Europees Parlement (hierna: het EP) heeft op 16 maart jl. zijn positie bepaald.⁵ De triloofase is vervolgens op 21 maart jl. van start gegaan. In de triloofase onderhandelen de Commissie, de Raad en het Europees Parlement gezamenlijk over het voorstel van de Commissie. Het EU-voorzitterschap onderhandelt hierin namens de Raad.

Op 29 juni jl. heeft de Raad melding gemaakt van zijn voorlopig politiek akkoord op hoofdlijnen met het Europees Parlement en tegelijkertijd benadrukt dat onder het (huidige) Spaanse voorzitterschap verdere technische uitwerking plaatsvindt om tot een definitief akkoord te komen.

Huidige stand van zaken

De triloog bevindt zich momenteel in de afrondende fase. Het Spaanse EU-voorzitterschap heeft de technische triloogbijeenkomsten voortgezet. In deze bijeenkomsten wordt de tekst aangevuld conform het politieke akkoord, dat nodig is om tot een definitief akkoord te komen. Naar verwachting zullen de ontwikkelingen op dit dossier elkaar snel opvolgen in de aankomende dagen⁶. In Coreper⁷ van 27 oktober wordt de definitieve compromistekst voorgelegd aan de Raad met het oog op instemming. Daarna zal er nog één politieke triloogbijeenkomst plaatsvinden ter bekrachtiging door de drie instellingen op 8 november aanstaande.

Inzet Nederland

De zorgen die uw Kamer met betrekking tot het voorstel voor een raamwerk voor een Europese digitale identiteit heeft geuit, onder meer (maar niet uitsluitend) tijdens het voorbereidende debat over de Telecomraad van december 2022 en het Interpellatiedebat-Leijten, vormden zowel tijdens de onderhandelingen in de Raad als in de triloofase de kern van de Nederlandse inzet. Hierover is uitvoerig gesproken met uw Kamer.

De punten die naar de mening van uw Kamerleden onvoldoende weerklank vonden in de Raadspositie heb ik in verschillende gesprekken tijdens de triloofase voor het voetlicht gebracht. Ik ben daartoe de dialoog aangegaan met leden van het Europees Parlement, de Europese Commissie, de achtereenvolgende voorzitterschappen van de Raad en andere belanghebbenden om gezamenlijk mogelijkheden te zoeken om aandacht te vragen voor deze belangen. In voorbereiding op de Telecomraad van 2 juni jl. (in zowel Luxemburg als in Brussel en Den Haag) heb ik met diverse collega's uit andere lidstaten gesproken. Ook heb ik tijdens deze Telecomraad in Luxemburg de aandachtspunten van uw Kamer nogmaals benoemd en het belang benadrukt van een expliciet verhandelverbod voor bij walledienstverlening betrokken gebruiks- en

⁵ Tijdens de plenaire stemming op 16 maart jl. kreeg het voorstel een ruime meerderheid in het EP. Het EP benadrukte vooral het belang van de vrijwilligheid van het gebruik van wallets. Ook hechtte het EP eraan dat verschillende extra cyber-security- en privacy-waARBorgen in het voorstel werden opgenomen. Daarnaast was het EP voorstander van open source wallets en het mogelijk maken van interacties tussen wallets onderling (*peer-to-peer*).

⁶ In de Kamerbrief van 13 april jl (Kamerstuk 36 305, nr. 10.) is gemeld dat de tijdspanne voor het opstellen van deze brief zeer beperkt kan zijn, wat resulteert in een eveneens zeer korte reactietermijn voor de Kamerleden.

⁷ Comité van Permanente Vertegenwoordigers, een onderliggend orgaan bestaande uit de hoogst ambtelijke vertegenwoordigers van de 27 lidstaten.

gebruikersgegevens.⁸ Het definitieve akkoord voorziet in waarborgen op alle punten waarover uw Kamer eerder haar zorgen heeft geuit⁹.

Vornaamste elementen van het voorliggend akkoord

Ik kan niet in detail ingaan op alle onderdelen van de definitieve compromistekst vanwege de omvang van de wettekst. Daarnaast is het vanuit het belang van vertrouwelijkheid van de onderhandelingen niet mogelijk om in detail op alle aanpassingen in te gaan, deze zijn immers niet openbaar. Graag licht ik de hoofdlijnen van het akkoord toe.¹⁰ Dit doe ik door de voornaamste en (voor uw Kamer) meest relevante elementen van de definitieve compromistekst uit te lichten en mijn appreciatie te geven. Daarnaast is het zo dat, conform eerdere Raadspositie, in het compromisvoorstel geen sprake is van een uniek Europees identificatienummer (motie van het lid Ceder c.s.¹¹), noch van een Europese identiteit (lidstaten geven de identiteit zelf uit). Eveneens zullen wallets nog steeds uitgegeven worden op een hoog betrouwbaarheidsniveau (Level of Assurance).

Verhandelverbod

Ik heb uw Kamer uitvoerig gesproken over het verhandelverbod en toegezegd om tijdens de triloogonderhandelingen in te zetten op een nadere explicitering. Het beoogde doel is voorkomen dat leveranciers van id-wallets de gebruiks- en gebruikersgegevens uit de wallet aanwenden voor andere commerciële doeleinden (verhandelverbod). In aanvulling op de waarborgen¹² in de AVG, die onverkort van toepassing is, en het onderhavige voorstel, wilde uw Kamer een nadere explicitering opgenomen zien in het voorstel. De inzet van het kabinet heeft erin geresulteerd dat er een overweging¹³ in het voorstel is opgenomen waarin nog eens wordt onderstreept dat gebruiks- en gebruikersgegevens niet voor andere doeleinden verwerkt mogen worden dan voor het leveren van walletdiensten. Hiermee heeft het kabinet de wens van Uw Kamer kunnen realiseren.

Open Source

Mijn inbreng op het gebied van open source was in de Raadspositie meegenomen in de vorm van een aanbeveling voor lidstaten om de broncode van id-wallets te publiceren.¹⁴ Het kabinet pleit er in Europa herhaaldelijk voor dat de broncode van id-wallets openbaar moet zijn, zodat de werking van id-wallets transparant is en kan worden gecontroleerd. Mede dankzij de inzet van Nederland is de verankering van open source in de triloof fase verder versterkt. Het definitieve voorstel

⁸ Kamerstuk 21 501-33, nr. 1029.

⁹ Er zijn dan ook verschillende moties aangenomen aangaande thema's als borging van vrijwillig gebruik van wallets (Kamerstuk 26 643, nr. 831 en nr. 828), het tegengaan van dataconcentratie en het gebruik van open source technologie (Kamerstuk 21 501-33, nr. 932), alternatieven voor unieke (Europese) identificatienummers. Deze moties hebben centraal gestaan in de Nederlandse inzet, zodat er passende waarborgen opgenomen konden worden in het voorstel.

¹⁰ Desgewenst kunnen Tweede Kamerleden de tekst op het Delegates portal vinden: [ST 14111]. Dit document heeft de rubricering <<Limité>>. Dat betekent dat vroegtijdige openbaarmaking het onderhandelingsproces nadelig zou kunnen beïnvloeden. De leden van de Eerste en de Tweede Kamer hebben toegang tot Limité-documenten via het Delegates portal wanneer zij het niveau van Coreper hebben bereikt. De compromistekst heeft het niveau van Coreper bereikt en is daarmee inzichtelijk voor de leden van de Eerste en Tweede Kamer.

¹¹ Kamerstuk 21 501-33, nr. 932.

¹² Artikel 6a, leden zeven en zeven a, onderdeel (a), en overweging 6 van het voorstel.

¹³ Overweging 11c van het voorstel.

¹⁴ Overweging 11d en artikel 6a lid 2 onderdeel c van het voorstel.

verplicht¹⁵ tot het gebruik van de applicatie software componenten van id-wallets onder een open source licentie. Lidstaten kunnen bepaalde componenten uitzonderen van deze verplichting bijvoorbeeld ter bescherming van de nationale veiligheid.

Vrijwilligheid van de wallet

Het voorstel verplicht burgers en bedrijven niet om een wallet aan te schaffen of om daarmee digitaal zaken te doen met overheden of bedrijven.¹⁶ In het definitieve compromisvoorstel is bovendien een overweging¹⁷ toegevoegd waarin wordt verduidelijkt dat lidstaten passende alternatieve oplossingen beschikbaar moeten stellen. Het direct of indirect beperken van de toegangsmogelijkheden tot dienstverlening voor mensen die geen wallet kunnen of willen gebruiken wordt hiermee voorkomen.

Uw Kamer heeft het kabinet via de motie¹⁸ van de leden Van Haga en Leijten verzocht om ditzelfde risico te mitigeren. De motie verzoekt het kabinet om het gebruik van een id-wallet niet indirect te verplichten, door te waarborgen dat online toegang tot overheidsdiensten mogelijk blijft met de nationale DigiD. In de brief¹⁹ van 2 december 2022 heeft het kabinet gemeld deze motie uit te voeren. Dit heeft het kabinet inmiddels gerealiseerd via de Wet digitale overheid. Deze wet bevat een verplichting voor (semi-)publieke dienstverleners om het publieke identificatiemiddel (DigiD) te accepteren. De motie is daarmee uitgevoerd en in lijn met het definitieve compromisvoorstel.

Uitvoerbaarheid (tijdsfad/implementatie van wallets)

De door Nederland gewenste verlenging van de implementatietermijn voor de uitgifte van id-wallets is opgenomen in het voorstel²⁰ in artikel 6a, eerste lid. Deze termijn is verlengd van 12 maanden na inwerkingtreding van de verordening naar 24 maanden na inwerkingtreding van een aantal aangewezen uitvoeringshandelingen. Effectief betekent dit een verlenging van ten minste 18 maanden t.o.v. het initiële Commissievoorstel.

Vertrouwensdiensten

De Nederlandse inbreng bij de vertrouwensdiensten²¹ heeft geresulteerd in de opname van diverse artikelen die borgen dat het toezicht op de vertrouwensdiensten op adequate wijze kan worden uitgevoerd. Zo heeft die inbreng ervoor gezorgd dat er ook toezicht zal zijn bij de uitgifte van elektronische attestaties (een digitaal getuigschrift of verklaring van authenticiteit) van attributen uit publieke bronnen. Ook is de zorg- en meldplicht voor vertrouwensdienstverleners die gedeeltelijk naar de NIS2-richtlijn is overgegaan aangevuld in de herziene eIDAS-verordening zodat deze plichten op de gehele vertrouwensketen van toepassing zijn. Daarnaast worden, ter bescherming van burgers, op basis van artikel 45.2 webbrowsers verplicht om gekwalificeerde websitecertificaten te erkennen, zodat burgers weten welke organisatie achter een website zit.

¹⁵ Artikel 6a, lid 2a, van het voorstel.

¹⁶ Overweging 2a en 28a van het voorstel.

¹⁷ Overweging 7 van het voorstel.

¹⁸ Kamerstuk 26 643, nr. 831.

¹⁹ Kamerstuk 21 501-33, nr. 990, p. 2.

²⁰ Artikel 6a, lid 1, van het voorstel.

²¹ Vertrouwensdiensten zijn diensten die het vertrouwen in online transacties bij bedrijven en consumenten vergroten, zoals bijvoorbeeld een certificaat voor een elektronische handtekening.

Conclusie over het eindakkoord tussen Raad, Commissie en EP

De uitkomst van de onderhandelingen is in lijn met de Nederlandse inzet, zoals verwoord in het BNC-fiche. Op alle punten waar uw Kamer haar zorgen over heeft uitgesproken zijn waarborgen opgenomen in het definitieve compromisvoorstel. Er is in samenwerking met gelijkgestemde lidstaten voor gezorgd dat de voor Nederland belangrijke punten zijn opgenomen in het akkoord. Ik ben dan ook tevreden met het onderhandelingsresultaat en ben daarom voornemens in te stemmen met de definitieve compromistekst in Coreper 1 op 27 oktober aanstaande.

Vervolgproces

De definitieve compromistekst is geagendeerd voor de Coreper van 27 oktober a.s. met het oog op bekrachtiging door de lidstaten. Alvorens het uiteindelijke compromis formeel ter stemming wordt gebracht dienen er eerst nog verschillende formaliteiten te worden afgerond. Allereerst zullen de komende weken de juristen-linguïsten het voorlopig compromis vertalen naar alle officiële talen van de Europese Unie. Na het beschikbaar komen van de vertaling zullen het Europees Parlement en de Raad hier formeel over stemmen op basis van gekwalificeerde meerderheid. In het geval zowel het Europees Parlement als de Raad formeel met het akkoord instemmen, wordt het akkoord kort erna gepresenteerd in het Publicatieblad van de EU. De verordening treedt 20 dagen na publicatie in het Publicatieblad in werking.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
A.C. van Huffelen